

Tegn på læring – sådan gør I

 1 Tegn på læring
– sådan bruger I materialet

 2 At sætte ord på læring
– sådan gør I

 3 At evaluere læring
– sådan gør I

 4 Redskaber
– sådan holder I fokus

 5 Cases
– sådan kan det gøres

Tegn på læring

– sådan bruger I materialet

Tegn på læring

Tegn på læring er et inspirationsmateriale der kan bruges i arbejdet med den pædagogiske læreplan. Læring foregår hele tiden, men ved at arbejde med tegn på læring kommer I tættere på børnenes læring i jeres institution eller dagpleje. Materialet kan bruges til at arbejde systematisk med den pædagogiske læreplan fra planlægning til evaluering af pædagogiske forløb.

Tegn på læring er bygget op omkring to arbejdsprocesser:

- At sætte ord på læring handler om hvordan I skaber sammenhæng mellem læreplanstemaer, læringsmål og tegn på læring.
- At evaluere læring handler om hvordan I gennemfører evalueringer der giver jer en viden om børnenes læring som I kan bruge til at videreudvikle jeres pædagogiske praksis.

Den mappe I sidder med nu, er den ene af to mapper i kassetten Tegn på læring. I kan bruge denne mappe som inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan. Den anden mappe kan I bruge til at indsætte jeres eget arbejde med at sætte ord på læring og evaluere læring. Dette løbende arbejde kan bruges til den årlige evaluering af den pædagogiske læreplan.

Mappens inddeling

Mappen er inddelt i fem hovedafsnit:

- **Tegn på læring** er en helt overordnet indføring i materialet.
- **At sætte ord på læring** er en folder om at arbejde med læringsmål, metoder og aktiviteter og tegn på læring.
- **At evaluere læring** er en folder om at arbejde med evalueringsspørgsmål, dokumentation, vurdering og opfølgning.
- **Redskaber** er arbejdsplaner til arbejdet med at sætte ord på læring og evaluere læring.
- **Cases** er en række eksempler der illustrerer hvordan arbejdet med tegn på læring kan gribes an.

Hvad er tegn på læring?

Tegn på læring er børnenes konkrete handlinger, ord og kropsudtryk der viser jer at børnene lærer og udvikler sig i en bestemt retning. Arbejder I fx med et læringsmål om at "børnene udviser omsorg for hinanden", kan tegn på læring være at børnene hjælper hinanden, at de henter en voksen hvis et andet barn har behov for det og at de trøster hinanden. Tegn er altså det I kan *iagttage* blandt børnene. Tegn fortæller jer om børnenes læring og dermed om I arbejder i den retning som I ønsker.

Børns læring – de voksnes arbejde

Når I bruger materialet, sætter I fokus på børnenes læring, men det handler i lige så høj grad om jeres pædagogiske praksis. Det er jo jer der har ansvar for pædagogikken, og som løbende vurderer det pædagogiske arbejde i forhold til børnenes trivsel, udvikling og læring. Målet er ikke at vurdere enkelte børn, men at styrke jeres arbejde.

Viden via fokusering

Materialet lægger op til at I hen over året arbejder og evaluerer med fokus på forskellige temaer. Materialet bygger på den erfaring at jo mere I formår at fokusere, des større og mere præcis bliver jeres viden om det arbejde I går og gør. Den viden I får ud af at evaluere et bestemt forløb med et specifikt fokus, kan I

bruge i mange andre sammenhænge langt ud over det konkrete forløb. At vælge og holde et fokus er dermed ikke en forhindring, men tværtimod en forudsætning for at opbygge en righoldig viden over tid.

Den årlige evaluering

Materialet lægger op til små fokuserede evalueringsforløb som integreres i det daglige arbejde. Set over et år betyder det at I gennemfører et antal evalueringer inden for forskellige områder af jeres pædagogiske læreplan. Disse evalueringer kan tilsammen udgøre den årlige evaluering af den pædagogiske læreplan, eventuelt suppleret med en overordnet vurdering og udviklingsplan. Året efter er det andre dele af den pædagogiske læreplan I sætter fokus på via jeres evalueringer – osv.

Tegn på læring er én måde at imødekomme dagtilbudslovens krav om arbejdet med og evalueringen af den pædagogiske læreplan på:

- Den pædagogiske læreplan skal beskrive mål for børnenes læring inden for seks temaer.
- Den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter der iværksættes for at nå målene, og hvordan læreplanen evalueres.
- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at den pædagogiske læreplan evalueres årligt, og skal i den forbindelse dokumentere om de valgte pædagogiske metoder og aktiviteter opfylder de opstillede mål, og angive hvordan dagtilbuddet vil følge op på resultaterne.

Procespilen

At sætte ord på læring

At evaluere læring

Procespilen viser de to arbejdsprocesser som materialet er bygget op omkring:

- at sætte ord på læring
- at evaluere læring.

Arbejdsprocesserne

Procespilen er fremstillet som to arbejdsprocesser for at synliggøre de faser som hver arbejdsproces består af. I praksis er de to processer forbundet da de to første faser af evalueringen skal tænkes sammen med planlægningen af et givent forløb.

Faserne

Hver af arbejdsprocesserne består af nogle faser som I kan arbejde med. Procespilen angiver

den retning I kan arbejde jer igennem faserne. I praksis vil arbejdet højst sandsynligt ikke foregå som en lineær proces, men som en vekslen mellem de enkelte faser. Det kan være I vælger at starte med aktiviteterne for derefter at beskrive læringsmålene. Det væsentlige er at I skaber en sammenhæng mellem de enkelte dele.

Sammenhængen

De to arbejdsprocesser "lapper ind over" hinanden fordi tegn på læring er centralt i begge processer. Evalueringsspørgsmål tager afsæt i tegn på læring. Det er derfor også væsentligt at tænke dele af evalueringen ind tidligt i et forløb.

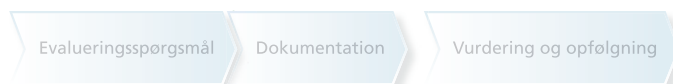
Cases

Disse cases kan give jer overblik over eller inspiration til det konkrete arbejde. I afsnit 5 kan I se fem cases som er eksempler på hvordan et

samlet forløb kan se ud. Hver case er samlet i en lille folder som er til at tage ud af mappen.

Procespilen

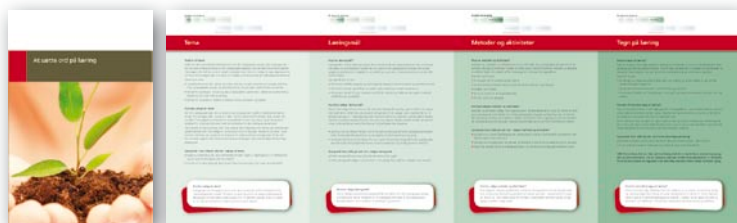
At sætte ord på læring

At evaluere læring

Den arbejdsproces som er fremhævet i procespilen, handler om at sætte ord på læring ved at arbejde med faserne: tema, læringsmål, metoder og aktiviteter, tegn på læring.

Tema handler om at vælge fokus i et konkret forløb. Læringsmål beskriver den læring I ønsker at børnene skal have ud af et forløb. Metoder og aktiviteter er den måde I vil arbejde jer i retning af læringsmålene. Tegn på læring er den konkrete læring som kommer til udtryk blandt børnene.

Vejledning

Denne folder uddyber de forskellige faser i at sætte ord på læring. Folderen findes i afsnit 2 og kan tages ud af mappen så I kan bruge den i jeres arbejde med redskaberne.

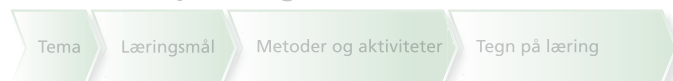

Redskab til planlægning

Dette arbejdsblad kan bruges til jeres arbejde med at sætte ord på læring. Her kan I skrive jeres tema, læringsmål, metoder, aktiviteter og tegn på læring. Arbejdsbladet bruger I når I planlægger konkrete pædagogiske forløb. I skal bruge det sammen med arbejdsbladet til planlægning af evalueringen. I finder arbejdsbladet i afsnit 4.

Procespilen

At sætte ord på læring

At evaluere læring

Den arbejdsproces som er fremhævet i procespilen, handler om at evaluere læring ved at arbejde med faserne: evalueringsspørgsmål, dokumentation, vurdering og opfølgning.

Evalueringsspørgsmål handler om at præcisere hvad I ønsker at få viden om, med udgangspunkt i tegn på læring. Dokumentation er det materiale I indsamler for at få svar på jeres spørgsmål. Vurderingen og opfølgningen handler om at vurdere og følge op på jeres viden. Samlet

set handler det altså om at evaluere pædagogisk praksis med udgangspunkt i de tegn på læring der kommer til udtryk hos børnene.

I procespilen er der en lille afstand til den sidste fase fordi vurdering og opfølgning foregår efter et forløb, mens de første to dele skal tænkes med allerede i begyndelsen af et forløb. Eksempelvis indsamles dokumentationen oftest samtidig med at et forløb finder sted.

Vejledning

Denne folder uddyber de forskellige faser i at evaluere læring. Folderen findes i afsnit 3 og kan tages ud af mappen så I kan bruge den i jeres arbejde med redskaberne.

Redskab til planlægning

Dette arbejdsblad kan bruges til jeres arbejde med at evaluere læring. Her kan I skrive jeres evalueringsspørgsmål og jeres dokumentation. Arbejdspapiret bruger I når I planlægger konkrete pædagogiske forløb. I skal bruge det sammen med arbejdsbladet til at sætte ord på læring. I finder arbejdsbladet i afsnit 4.

Redskab til vurdering og opfølgning

Dette arbejdsblad kan I bruge til at skrive jeres vurdering af og opfølgning på et forløb I har gennemført.

Dette læringshjul kan I bruge til en visuel vurdering.

At sætte ord på læring

– sådan gør I

At sætte ord på læring

At sætte ord på læring

At sætte ord på læring handler om hvordan I konkret vil arbejde med bestemte læringsmål, og hvordan I vil kunne se tegn på læring. I har helt givet mange holdninger og idéer til hvad børnene skal lære hos jer, og hvordan I vil arbejde rent pædagogisk. Ved at sætte ord på jeres holdninger og idéer får I en fælles referenceramme og et fælles sprog om det arbejde I gør. Det er samtidig en måde at omsætte jeres pædagogiske læreplan til levende pædagogiske forløb i hverdagen.

At sætte ord på læring indeholder fire faser:

- **Tema:** Det I ønsker at sætte fokus på i en given periode.
- **Læringsmål:** Det I gerne vil have at børnene får ud af arbejdet med et givent tema.
- **Metoder og aktiviteter:** Den måde I vil arbejde jer i retning af jeres læringsmål på.
- **Tegn på læring:** De konkrete udtryk for læring I vil kigge efter blandt børnene. Tegnene er dermed en konkretisering af jeres læringsmål.

Når I arbejder med faserne, sker det ikke nødvendigvis som en lineær proces. I praksis bevæger I jer sikkert frem og tilbage mellem de enkelte faser. Måske starter I med at fastlægge bestemte aktiviteter, og først derefter formulere

I læringsmål. Det vigtigste er at I får skabt en god sammenhæng mellem faserne.

Jeres pædagogiske læreplan indeholder muligvis allerede en række læringsmål. Det kan derfor være at I vælger at bruge nogle af disse læringsmål i konkrete forløb. Det kan også være I har behov for at udarbejde læringsmål til det forløb som I vil arbejde med. Det er tanken at materialet kan bruges ud fra de behov der er i den enkelte institution eller dagplejegruppe.

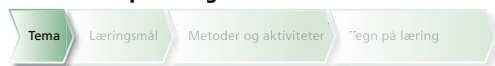
På de næste sider kan I læse mere om de enkelte faser. I afsnittet Redskaber kan I finde arbejdsplaner til at skrive jeres egne forløb ind i. I afsnittet Cases kan I se eksempler på hvordan et samlet forløb kan se ud. I kan tage denne folder ud af mappen så I kan bruge den i jeres eget arbejde.

At sætte ord på læring

Procespilen viser to arbejdsprocesser hvoraf den ene er fremhævet: At sætte ord på læring, som denne folder handler om. Her forklares de enkelte faser i processen. De to arbejdsprocesser "lapper ind over" hinanden fordi tegn på læring er centralt i begge processer. Det er derfor også væsentligt at tænke dele af evalueringen ind tidligt i et forløb.

Tema

Hvad er et tema?

Et tema er den overordnede indholdsramme som det pædagogiske arbejde tager udgangspunkt i. Det kan være et læreplanstema fra den pædagogiske læreplan, det kan være bestemte situationer i hverdagen, eller det kan være et projekt I arbejder med. Selv om I vælger at tage udgangspunkt i et tema fra hverdagen eller et projekt, vil I stadig kunne kombinere det med læreplanstemaerne.

Et tema kan være:

- Læreplanstemaerne, dvs. alsidig personlig udvikling, sociale kompetencer, sproglig udvikling, krop og bevægelse, naturen og naturfænomener og kulturelle udtryksformer og værdier.
- Temaer fra hverdagen, fx spisning, leg på legepladsen, garderoben, aflevering og afhentning, at gøre sig klar til at sove og samling.
- Temaer for projekter, fx riddere, årtiderne, trolde, venskaber og højtider.

Hvordan vælges et tema?

Det er et pædagogisk valg om I vil arbejde med udgangspunkt direkte i læreplanstemaerne, i temaer fra hverdagen eller i projekter – eller med en blanding af forskellige typer temaer hen over året. Det vigtigste er at temaet er meningsfuldt for børn og voksne, og at det giver jer mulighed for at arbejde fokuseret med læringsmålene fra den pædagogiske læreplan.

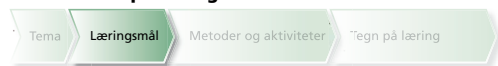
I kan arbejde ud fra en årsplan, eller I kan arbejde med udgangspunkt i behov og interesser der opstår løbende. Eller I kan vælge en kombination af de to tilgange. Temaerne kan være i fokus over kort eller lang tid, og de kan involvere alt fra nogle bestemte børnegrupper til alle børn. Der kan altså sagtens være fokus på flere temaer ad gangen i den enkelte daginstitution/dagplejegruppe.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I vælger et tema

- Hvad vil vi have fokus på i den kommende periode? (Tager vi udgangspunkt i et læreplanstema, et tema fra hverdagen eller et projekt?)
- Hvorfor vil vi sætte fokus på dette tema? (Hvor kommer idéen fra? Hvad vil vi med det?)

Hvorfor vælge et tema?

At begynde med at vælge et tema er en vej til at beslutte jer for et bestemt fokus i det pædagogiske arbejde. Temaet er en god ramme for at vælge nogle bestemte læringsmål som skal være omdrejningspunkt i en bestemt periode. Fokus er vigtigt for at I kan gennemføre en evaluering med et godt udbytte.

Læringsmål

Hvad er læringsmål?

Læringsmål er mål for børnenes læring. De er knyttet til de seks læreplanstemaer. Selv om læringsmål retter sig mod børnene, handler de i høj grad om det pædagogiske arbejde. Det er jeres opgave at give børnene mulighed for at udvikle sig og at lære i overensstemmelse med de mål I har formuleret.

Læringsmål kan fx være:

- At børnene udvikler nysgerrig og undersøgende tilgang til naturen (naturen og naturfænomener)
- At børnene danner og udvikler venskaber med andre børn (sociale kompetencer)
- At børnene kender til og er tolerante over for de kulturer og traditioner de møder (kulturelle udtryksformer og værdier).

Hvordan vælges læringsmål?

Det er ikke muligt at have fokus på alle relevante læringsmål samtidig, og I har derfor en opgave med løbende at sætte fokus på udvalgte læringsmål som er vigtige, sjove, spændende mv. at arbejde med lige nu – med udgangspunkt i børnenes behov og interesser. Læringsmålene relaterer sig til de forskellige læreplanstemaer, men man kan sagtens arbejde med de enkelte læringsmål under andre tematiske overskrifter (temaer fra hverdagen eller projekter).

- Spisning med de toårige: Her kan man fx fokusere på læringsmål fra den pædagogiske læreplan inden for læreplanstemaerne krop og bevægelse, sociale kompetencer og sprog.
- Venskaber blandt de fire-fem-årige: Her kan man fx fokusere på læringsmål fra den pædagogiske læreplan inden for læreplanstemaerne sociale kompetencer og alsidig personlig udvikling.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I vælger læringsmål

- Hvilke læringsmål kan passe ind under det tema vi har valgt?
- Hvilke læringsmål vælger vi ud som dem vi har særligt fokus på når vi arbejder med temaet?

Hvorfor vælge læringsmål?

Ved at arbejde med bestemte læringsmål får I en fælles kurs i det pædagogiske arbejde. Samtidig giver det jer mulighed for at tydeliggøre indholdet af det pædagogiske arbejde udadtil – til fx forældre, forvaltninger og politikere.

Metoder og aktiviteter

Hvad er metoder og aktiviteter?

Metoder og aktiviteter er indfaldsvinklen til og indholdet i det pædagogiske arbejde. Det er de konkrete tilgange og handlinger I vælger at sætte i gang i forhold til børnene. Metoder og aktiviteter er altså de måder I vil arbejde på for at bevæge jer i retning af læringsmålene.

Metoder kan fx være:

- At arbejde med en anerkendende tilgang
- At de voksne konsekvent sætter ord på børnenes oplevelser og erfaringer.

Aktiviteter kan fx være:

- En tur til mosen for at fange haletudser
- Rytmik, musik og sanglege.

Hvordan vælges metoder og aktiviteter?

Metoder og aktiviteter vælges med udgangspunkt i de læringsmål der er fokus på. Kernen er altså jeres pædagogiske overvejelser over hvilke pædagogiske tilgange og handlinger der vil fremme den læring og udvikling som I gerne vil skabe hos børnene. Det er vigtigt at se på hvert enkelt af de udvalgte læringsmål og vælge metoder og aktiviteter der har en nær forbindelse til målene.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I vælger metoder og aktiviteter

- Hvordan kan vi bedst tilrettelægge det pædagogiske arbejde så børnene får mulighed for den læring vi lige nu har fokus på?
- Hvordan tror vi at lige præcis de metoder og aktiviteter vil føre til den ønskede læring hos børnene?
- Hvem har ansvaret for de forskellige aktiviteter, og hvornår og hvordan gennemfører vi dem?

Hvorfor vælge metoder og aktiviteter?

Med valget af metoder og aktiviteter omsættes læringsmål til konkrete læringsforløb hvor voksne giver børnene mulighed for at opleve og erfare – og dermed for at lære og udvikle sig. Det handler altså om hvordan I understøtter børnenes læring på den fagligt set bedst mulige måde.

Tegn på læring

Hvad er tegn på læring?

Tegn på læring er de synlige udtryk for læring som I forventer at kunne se blandt børnene. Tegn på læring gør læringsmålene konkrete. I skal se efter tegnene når I vil vurdere om de metoder og aktiviteter I har arbejdet med, har ført til den ønskede læring og udvikling hos børnene.

Tegn kan fx være:

- At børnene er nysgerrige efter at få at vide om insekter og andre smådyr, fx ved at stille spørgsmål, kigge i bøger mv.
- At børnene kommer konstruktivt over konflikter og uvenskab.
- At børnene fortæller om "at sådan gør vi hos mig" og møder anerkendelse fra andre børn og voksne.

Hvordan formuleres tegn på læring?

Tegn på læring formulerer I med udgangspunkt i læringsmålene – og eventuelt inden for rammen af de konkrete aktiviteter I sætter i gang. Tegnene skal være så enkle og konkrete at det faktisk er muligt at se og vurdere om de er til stede eller ikke.

Det er vigtigt at være opmærksom på at tegnene skal sige noget om lige præcis de læringsmål der er fokus på. Tegnene skal altså udtrykke hvad I synes er kernen i læringsmålene, og indeholde noget væsentligt og perspektivrigt i forhold til børnenes udvikling.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I formulerer tegn på læring

- Hvordan forventer vi at kunne se børnenes læring komme til udtryk – helt konkret?
- Er det praktisk muligt at undersøge og vurdere de tegn vi har formuleret?

OBS! Denne fase skal ses i tæt sammenhæng med de to næste faser, evalueringsspørgsmål og dokumentation. Det er vigtigt at overveje hvilken dokumentation I vil indsamle for at kunne vurdere om tegnene er der eller ikke, allerede inden I sætter et forløb i gang.

Hvorfor formulere tegn på læring?

Ved at formulere tegn på læring bliver det muligt at se og vurdere om børnenes læring og udvikling følger den retning som jeres læringsmål er et udtryk for. Det er dermed også muligt at vurdere det pædagogiske arbejde – vurdere om de valgte metoder og aktiviteter var vellykkede i forhold til at understøtte børnenes læring og udvikling.

At evaluere læring

– sådan gør I

At evaluere læring

At evaluere læring

Evaluering handler om at skabe en viden om jeres pædagogiske praksis som I kan bruge til at udvikle praksis. Gennem evalueringer får I viden om børnenes læring og om hvordan I kan tilrettelægge det pædagogiske arbejde bedst muligt. At evaluere tegn på læring tager udgangspunkt i den læring I kan iagttage hos børnene. Det handler dog ikke om at evaluere børnene, men at evaluere jeres praksis på baggrund af den læring der kommer til udtryk. En evaluering kan aldrig indfange hele den pædagogiske hverdag. Tværtimod er det vigtigt at I vælger et område ud som I vil fokusere på.

At evaluere læring indeholder tre faser:

- **Evalueringsspørgsmål:** Gennem evalueringsspørgsmål præciseres hvad I vil have fokus på i jeres evaluering.
- **Dokumentation:** Det materiale/de data I indsamler for at få svar på jeres evalueringsspørgsmål.
- **Vurdering og opfølgning:** Ved at vurdere jeres dokumentation får I ny viden der kan bidrage til udviklingen af jeres arbejde.

At formulere og evaluere læring er fremstillet som to forskellige processer i nedenstående model, men i praksis er de forbundne. Eksempelvis indsamles dokumentation oftest samtidig med at et forløb finder sted. Det er derfor nødvendigt at medtænke dele af evalueringen al-

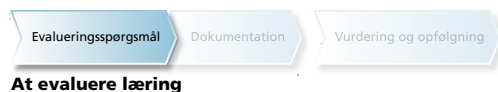
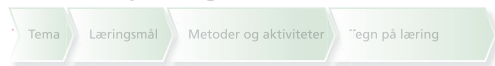
lerede i begyndelsen af et forløb. Vurdering og opfølgning foregår efter forløbet, og derfor er der i modellen en lille afstand til den sidste fase. Evaluering er et fortløbende arbejde. Succeskriteriet for en evaluering er ikke nødvendigvis at kunne fremvise et vellykket projekt, men at I kan bruge den viden I får ud af den.

På de næste sider kan I læse mere om de enkelte faser. I afsnittet Redskaber kan I finde et arbejdsblad til første del af evalueringsforløbet og to arbejdsblade til vurdering og opfølgning. I afsnittet Cases kan I se eksempler på hvordan et samlet forløb kan se ud. Denne folder kan I tage ud af mappen så I kan bruge den i jeres eget arbejde.

At sætte ord på læring

Procespilen viser to arbejdsprocesser hvoraf den ene er fremhævet: At evaluere læring, som denne folder handler om. Her forklares de enkelte faser i processen. De to arbejdsprocesser "lapper ind over" hinanden fordi tegn på læring er centralt i begge processer. Det er derfor også væsentligt at tænke dele af evalueringen ind tidligt i et forløb.

Evaluerings spørgsmål

Hvad er evalueringsspørgsmål?

Evaluerings spørgsmål er et eller flere spørgsmål der præciserer hvad I vil undersøge og kunne svare på gennem evalueringen. Når I evaluerer læring, er tegnene på læring udgangspunktet for evalueringsspørgsmålet/-ene. Tegnene fortæller hvad I konkret vil se efter blandt børnene – og dermed hvad det er I gerne vil have viden om via evalueringen. Evaluerings spørgsmålet peger dermed både tilbage og frem i hele den proces der beskrives her i materialet. Det peger tilbage på temaet, de valgte læringsmål og de tegn man kan udlede af det, og det peger frem mod indsamlingen af dokumentation og mod vurdering og opfølgning.

Evaluerings spørgsmål kan fx være:

- Viser børnene interesse og forståelse for hinandens kulturer og traditioner?
- Tager børnene kontakt til andre børn på en konstruktiv måde?
- Udvider børnene deres ordforråd om hverdagsrutiner?

Hvordan formuleres evalueringsspørgsmål?

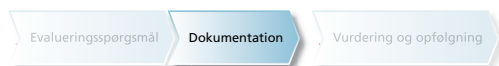
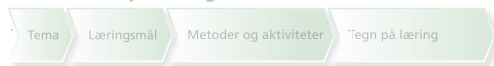
Når I formulerer evalueringsspørgsmål, sætter I tegnene på læring ind i en spørgende sætning. Med formuleringen af tegnene har I allerede givet evalueringen retning. Det er den retning der nu skal forfølges i dokumentationen og i vurderingen og opfølgningen. Det er vigtigt at tænke evalueringsspørgsmål ind allerede fra begyndelsen af et forløb så der kan indsamles dokumentation mens der arbejdes med temaet og de tilknyttede læringsmål.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I formulerer evalueringsspørgsmål

- Hvilke læringsmål har vi fokus på – og hvilke tegn?

Hvorfor formulere evalueringsspørgsmål?

Evaluerings spørgsmål skaber fokus og hjælper til at præcisere hvilke tegn på læring I undersøger, og dermed også hvilken slags dokumentation I har brug for.

Dokumentation

Hvad er dokumentation?

Dokumentation er det materiale I samler ind for at få svar på jeres evalueringsspørgsmål. Dokumentation kan være mange forskellige ting og kan samles ind på mange forskellige måder.

Eksempler på dokumentation:

- lagttagelser
- Læringshistorier
- Interview
- Foto
- Børneprodukter
- Spørgekemaer.

Hvordan indsamles dokumentation?

Når I indsamler dokumentation, er der to spørgsmål det er vigtigt at I tager stilling til:

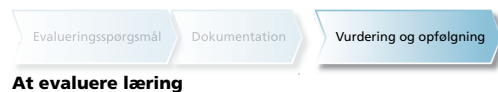
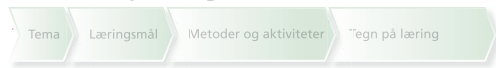
- 1) Hvilken slags dokumentation er bedst egnet til at give svar på det/de evalueringsspørgsmål I har stillet jer?
- 2) Hvem skal gennemføre indsamlingen af dokumentationen, og hvornår skal det gøres? Her er det vigtigt at være realistisk med hensyn til hvor meget tid I kan afsætte og organisere jer frem til så I får planlagt en dokumentationsindsamling der kan lade sig gøre i praksis.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I skal indsamle dokumentation

- I hvilke situationer mener vi at de tegn vi er på udkig efter, kommer til udtryk?
- Hvilken dokumentation vil være god til at indfange netop disse tegn og hvorfor?
- Hvem skal gennemføre indsamlingen og hvornår?
- Hvordan kan hverdagen tilrettelægges så der er plads til at gennemføre indsamlingen af dokumentation i perioden?

Hvorfor indsamle dokumentation?

Dokumentation i en evaluering giver en mere sikker – og fælles – viden om de spørgsmål I stiller jer selv om den pædagogiske praksis. Det giver jer samtidig mulighed for at synliggøre jeres pædagogiske professionalisme i arbejdet med at skabe læring og udvikling hos børn.

Vurdering og opfølgning

Hvad er vurdering og opfølgning?

Vurdering handler om at I tager stilling til den information der ligger i jeres indsamlede dokumentation – med udgangspunkt i det/de evaluerings spørgsmål I har stillet. Opfølgningen handler om at I beslutter hvad den nye viden skal betyde for jeres fremtidige pædagogiske praksis.

Eksempler på vurderinger og opfølgning:

- **Vurdering:** Vi kan se at konflikterne mellem nogle børn bliver rigtig store når der ikke er voksne der bidrager til konfliktløsning.
Opfølgning: Vi vil fremover sætte fokus på at komme tidligt på banen i konflikter – hjælpe børnene med at sætte ord på konflikten og finde løsningsmuligheder.
- **Vurdering:** Vi kan se at børnene på eget initiativ tager fat i forskellige undersøgelsesredskaber for at undersøge dyr og planter når vi er på legepladsen.
Opfølgning: Det har været godt at vise børnene hvordan de forskellige redskaber bruges. Vi vil derfor lade dem ligge fremme og løbende vise børnene hvordan de kan bruges.
- **Vurdering:** Vi har registreret og kan høre at børnene bruger mange flere ord. Der har været en udvikling i ordforrådet hos de allerfleste børn.
Opfølgning: Det har fungeret rigtig godt med de laminerede kort med billeder/tegninger af dagens rutiner (fx dække bord, spise, tage tøj på mv.). Dem vil vi fortsætte med at bruge. Vi vil fremover have lige så meget fokus på at sætte ord på alt det vi gør sammen med børnene.

Hvordan foretages vurdering og opfølgning?

Det er vigtigt at I først vurderer dokumentationen – og derefter beslutter hvordan den nye viden konkret skal bruges i jeres fremtidige praksis. Vurderingen foregår ved at I sætter jer og kigger dokumentationen igennem og tager stilling til hvad den helt konkret siger om de tegn på læring I er på udkig efter. Opfølgningen foregår ved at I først tager beslutning om hvad den nye viden skal bruges til i jeres fremtidige pædagogiske praksis. Derefter fører I jeres beslutninger ud i livet.

Spørgsmål I kan stille jer selv når I skal vurdere og følge op

- Hvad siger dokumentationen om de tegn vi har valgt at kigge på?
- Hvad vil vi holde fast ved i vores pædagogiske praksis?
- Hvad vil vi gøre anderledes fremover i den pædagogiske praksis?
- Er der noget andet vi er blevet inspirerede af i evalueringsforløbet?

Hvorfor foretage vurdering og opfølgning?

Vurdering og opfølgning giver evalueringen værdi. Det er her I skaber ny viden om det pædagogiske arbejde og dets virkninger og dermed får et grundlag for en professionel udvikling af pædagogisk praksis.

Redskaber

– sådan holder I fokus

Redskaber

Redskaberne består af fire arbejdspapirer. I kan bruge dem til at udvikle og fastholde jeres fokus når I arbejder med børnenes læring. Brug papirerne på en måde der giver mening for jer: Måske udarbejder en dagplejegruppe dem i fællesskab, eller en gruppe pædagoger udarbejder dem på et stuemøde. I kan bruge redskaberne både til større og mindre forløb.

Planlægning

De to første arbejdspapirer hænger tæt sammen selv om de er knyttet til hver sin del af en arbejdsproces – 1) At sætte ord på læring og 2) At evaluere læring – de to første faser. I kan bruge de to arbejdspapirer når I planlægger et forløb. Det sikrer at I også får tænkt evalueringen med allerede fra start.

Øverst på papirerne vælger I det tema som I vil arbejde med. Hvis jeres forløb tager direkte udgangspunkt i et læreplanstema, er der selvfølgelig sammenfald mellem det og afkrydsningen i boksen. Ved at krydse læreplanstemaerne af kan I hurtigt overskue hvilke læreplanstemaer I kommer omkring – både i dagligdagen og når I skal lave den årlige evaluering af den pædagogiske læreplan. Det er væsentligt kun at afkrydse de læreplanstemaer som I også har fokus på i læringsmålene så I ikke skal arbejde med "alt" på en gang.

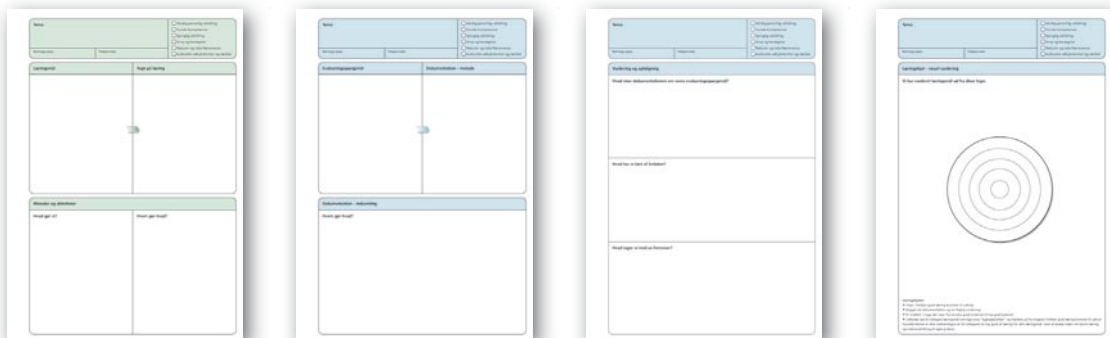
Arbejdspapirerne er lidt anderledes bygget op end faserne i arbejdsprocesserne. Eksempelvis står læringsmål og tegn på læring over for

hinanden i arbejdspapirerne for at I bedre kan skabe sammenhæng mellem dem. Pilen på papirerne indikerer denne sammenhæng, og det samme gør pilen mellem evalueringsspørgsmål og dokumentation.

Vurdering og opfølgning

De to sidste arbejdspapirer knytter sig til evalueringens vurdering og opfølgning. Dem får I brug for når I har indsamlet dokumentationen til evalueringen. De to arbejdspapirer er forskellige, men kan bruges som supplement til hinanden.

Det ene arbejdspapir kan I bruge til jeres skriftlige vurdering og beslutninger om opfølgning. Det andet – læringshjulet – kan I bruge til en visuel vurdering af jeres arbejde med læringsmålene. Læringshjulet er en måde at tydeliggøre og fastholde læring i en enkel og visuel form. Vurderingen er ikke objektiv, men bygger på dokumentationen og jeres faglige vurderinger. Med arbejdspapirerne kan I fastholde jeres vurderinger og udviklingsmuligheder i det pædagogiske arbejde.

Redskaberne kan også downloades på www.eva.dk.

Tema:		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☐ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe:	Tidsperiode:	

Læringsmål	Tegn på læring
	

Metoder og aktiviteter	
Hvad gør vi?	Hvem gør hvad?

Tema:		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☐ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe:	Tidsperiode:	

Evaluerings spørgsmål	Dokumentation – metode
	

Dokumentation – indsamling
Hvem gør hvad?

Tema:		☐ Alsidig personlig udvikling
		☐ Sociale kompetencer
		☐ Sproglig udvikling
		☐ Krop og bevægelse
		☐ Naturen og naturfænomener
		☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe:	Tidsperiode:	

Vurdering og opfølgning
Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?
Hvad har vi lært af forløbet?
Hvad tager vi med os fremover?

Tema:

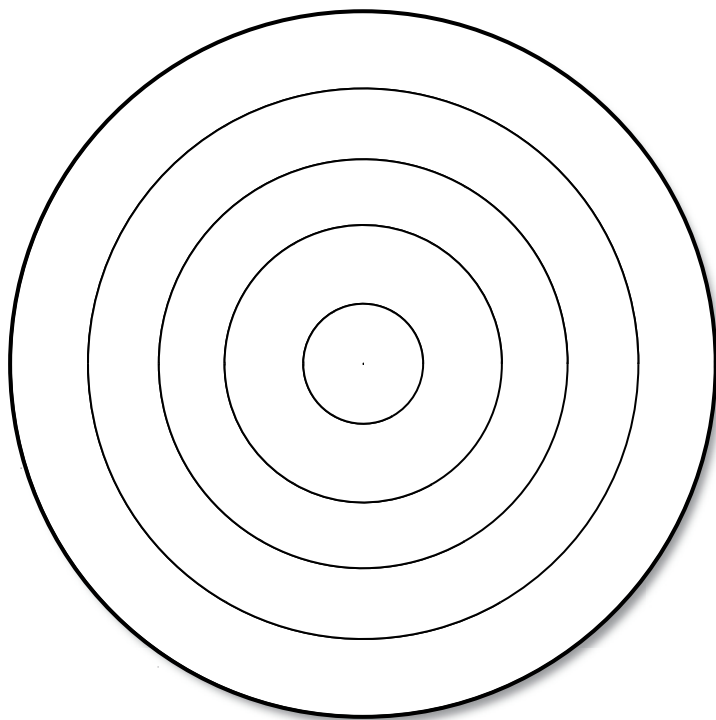
- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe:

Tidsperiode:

Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmål ud fra disse tegn:

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
 - Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
 - Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
 - Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.
- Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.

Cases

– sådan kan det gøres

Cases

Afsnittet indeholder en række eksempler der illustrerer hvordan arbejdet med tegn på læring kan gribes an. Eksemplerne er fiktive, men kan måske give inspiration til arbejdet med tegn på læring. Eksemplerne er udformet på forskellig vis da det er muligt at arbejde med et forløb på flere forskellige måder. Der er eksempler fra dagpleje, vuggestue og børnehave og fra arbejdet med forskellige læreplanstemaer kombineret med temaer fra hverdagen.

Insekter og andre smådyr for de tre-seks-årige børn

Eksemplet illustrerer hvordan en institution arbejder med et forløb om insekter og andre smådyr for aldersgruppen tre-seks år. Forløbet varer en måned. Som dokumentation i evalueringen bruger personalet læringshistorier, fotoplancher med tekst og spørgeskemaer.

Sproglig udvikling i dagplejen

Eksemplet illustrerer hvordan dagplejere og dagplejepædagogen sætter fokus på børnenes sproglige udvikling i relation til forskellige hverdagsrutiner. De arbejder i fællesskab med et forløb der strækker sig over fire måneder. Som dokumentation i evalueringen bruger personalet lydoptagelser, registreringsark og forældres notater om børnenes kommunikation derhjemme.

Legepladsen og de toårige

Eksemplet illustrerer hvordan en integreret institution sætter fokus på sin nye legeplads som læringsrum for krop og bevægelse og sproglig udvikling blandt de toårige børn. Forløbet strækker sig over en måned hvor der arbejdes med forhindrings- og balancebaner, udendørsrytmik og bevægelseslege også med fokus på børnenes sprog. Som dokumentation i evalueringen bruger personalet foto, iagttagelser, "fokusbørn" og registreringsark.

Venskaber og de fire-fem-årige

Eksemplet illustrerer hvordan en institution arbejder med venskaber blandt de fire-fem-årige. De sætter dermed fokus på et læringsmål inden for sociale kompetencer. Forløbet strækker sig over to måneder hvor der arbejdes med at sætte ord og billeder på venskab, legerelationer og håndtering af konflikter. Som dokumentation i evalueringen bruger personalet børnenes tegninger og fortællinger, iagttagelser og registreringsark.

Kulturelle udtryksformer og værdier i en børnehave

Eksemplet illustrerer hvordan en børnehave sætter fokus på kulturelle udtryksformer og værdier for at inddrage børnenes forskellige kulturelle baggrunde og traditioner. Forløbet strækker sig over tre uger og involverer hele institutionen. Som dokumentation i evalueringen bruger personalet foto, børnecitater og børneinterview.

Venskaber og de fire-fem-årige

I børnehaven "Lærkereden" har de voksne gennem et stykke tid lagt mærke til at de fire-fem-årige børn har mange konflikter med hinanden. De skændes meget, og der er opstået en situation hvor en lille kerne blandt børnene er hinandens bedste venner, mens de andre skiftevis er ude og inde i varmen. De voksne har også fået flere henvendelser fra forældre der fortæller at deres børn pludselig ikke vil i børnehave "fordi jeg ikke har

nogen at lege med", eller "fordi de andre driller".

I børnehaven "Lærkereden" har de voksne altid lagt stor vægt på at understøtte børns venskaber, og de er derfor enige om at der nu skal sættes særligt fokus på lige præcis den del af deres pædagogiske læreplan i forhold til de fire-fem-årige.

Tema: Venskaber		☐ Alsidig personlig udvikling ☒ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☐ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: De fire-fem-årige i hele børnehaven	Tidsperiode: Marts-april måned	

Læringsmål	Tegn på læring
Vi arbejder for at: Børnene danner og udvikler venskaber med andre børn.	Når vi skal vurdere om vi voksne er lykkedes med vores arbejde, vil vi se efter om børnene: - Har et eller flere andre børn de kalder deres ven - Tager kontakt og viser interesse for andre børn på en positiv måde - Kommer over konflikter og uvenskab på en konstruktiv måde, eventuelt med hjælp fra de voksne - Udtrykker sig om hvad venskab er for dem.

Metoder og aktiviteter	
Hvad gør vi? - Vi understøtter børnenes egen leg i grupper og på tomandshånd. - Vi hjælper børnene med at komme godt ind og ud af lege med hinanden. - Vi hjælper børnene med at sætte ord på og komme konstruktivt videre når der opstår konflikter. Vores aktiviteter: - Højtlesning og snak med børnene om venskaber, konflikter og "den gode ven" - Børnenes fremstilling af tegninger og fortællinger om venskab - Børnenes egen leg – med de voksne opmærksomt og understøttende på sidelinjen "Legegrupper" om bestemte aktiviteter sammensat af de voksne og med de voksne tæt på (vi informerer også forældrene).	Hvem gør hvad? Alle voksne i forløbet forholder sig som beskrevet. Mona og Jonas står for at låne bøger med fokus på venskab. Marianne indretter tegne- og fortællerværksteder. Jonas laver plan over hvornår hvilke voksne følger børnenes leg på tæt hold. Mona laver legegrupper og laver infofolder til forældrene.

Tema: Venskaber

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☒ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: De fire-fem-årige
i hele børnehaven

Tidsperiode: Marts-april måned

Evalueringspørgsmål

Kan vi se at børnene:

- Har et eller flere andre børn de kalder deres ven?
- Tager kontakt og viser interesse for andre børn på en positiv måde?
- Kommer over konflikter og uvenskab på en konstruktiv måde, eventuelt med hjælp fra de voksne?
- Udtrykker sig om hvad venskab er for dem?

Dokumentation – metode

Vi dokumenterer gennem følgende:

- Børnenes tegninger og små fortællinger om venskab: Så vi kan se hvordan børnene ser på og udtrykker sig om venskab.
- Registreringsark over legerelationer: Så vi kan se hvem der leger med hinanden, og hvor mange relationer de enkelte børn har til de øvrige børn i gruppen.
- Iagttagelser af børnene når de leger: Fokus på børn: Så vi kan se dynamikken i gruppen, og hvordan børnene bliver del af eller udelukkes fra lege. Fokus på voksne: Så vi kan se hvordan vi understøtter/ikke understøtter gode relationer og håndtering af konflikter.

Dokumentation – indsamling

Hvem gør hvad?

- Alle gennemfører tre iagttagelser (20 minutter) – vi planlægger løbende så alle børn og voksne kommer i fokus. Jonas har ansvar for at det sker.
- Vi gennemfører på skift registreringer af legerelationer – Mona laver en plan efter mødeplanen.
- Marianne sørger for at børnenes tegninger og fortællinger samles ind.

Tema: Venskaber

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☒ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: De fire-fem-årige
i hele børnehaven

Tidsperiode: Marts-april måned

Vurdering og opfølgning

Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?

- Det er blevet tydeligt at et par af vores børn meget sjældent er rigtigt med i længerevarende lege. Vi kan se at der er sket en positiv udvikling i børnenes måde at tage kontakt og håndtere konflikter på undervejs. Særligt når de voksne tager sig tid til at lytte, sætte ord på og arbejde for løsninger, har det en god virkning.
- Registreringsarket over legerelationer bekræfter vores mere intuitive indtryk af hvem der leger med hinanden, dog er vi også blevet opmærksomme på nogle mønstre vi ikke tidligere har set – særligt for et par børns vedkommende.
- Vi kan se at vores måder at gå ind i konflikter på er meget forskellige, og at det ser ud til at fungere godt at komme tidligt på banen – særligt i forhold til de børn der ellers selv melder sig ud eller ekskluderes af legen.
- Det har fungeret godt at arbejde med at sætte ord på venskab gennem tegninger og fortællinger. Vi kan se at børnene undervejs fylder flere og flere nuancer på "venskab".

Hvad har vi lært af forløbet?

- Det har været meget øjenåbnende at lave iagttagelser af både børnene og os selv. Vi har fundet ud af at vi skal udvikle en meget mere bevidst og fælles tilgang til hvordan vi påvirker og griber ind i børnenes relationer, lege og konflikter. Vi tror at vi har mulighed for at udvide børnenes perspektiv på hinanden, og at vi gennem en målrettet indsats kan bidrage til at de børn der har færrest relationer og flest konflikter, kan få et bedre tilhørsforhold til resten af børnegruppen.
- Vi kan bruge forældrene som ressource i forhold til at udvide børnenes legerelationer. Mange forældre kan bidrage til at give børnene nye og gode erfaringer og oplevelser med hinanden også derhjemme. Her skal vi være gode til at formidle vores idéer og mål med indsatsen til forældrene.

Hvad tager vi med os fremover?

- På de næste stuemøder sætter vi fokus på hvad der skal være vores fælles tilgang til børnenes relationer, lege og konflikter i hverdagen. Jonas finder frem til artikler o.l. vi kan bruge som fælles udgangspunkt.
- Vi vil mere præcist finde ud af hvordan vi kan bruge forældrene i arbejdet med at udvikle børnenes venskaber – til gavn for alle børn.
- Vi vil fortsætte med – med mellemrum – at registrere børnenes legerelationer.

Tema: Venskaber

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☒ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

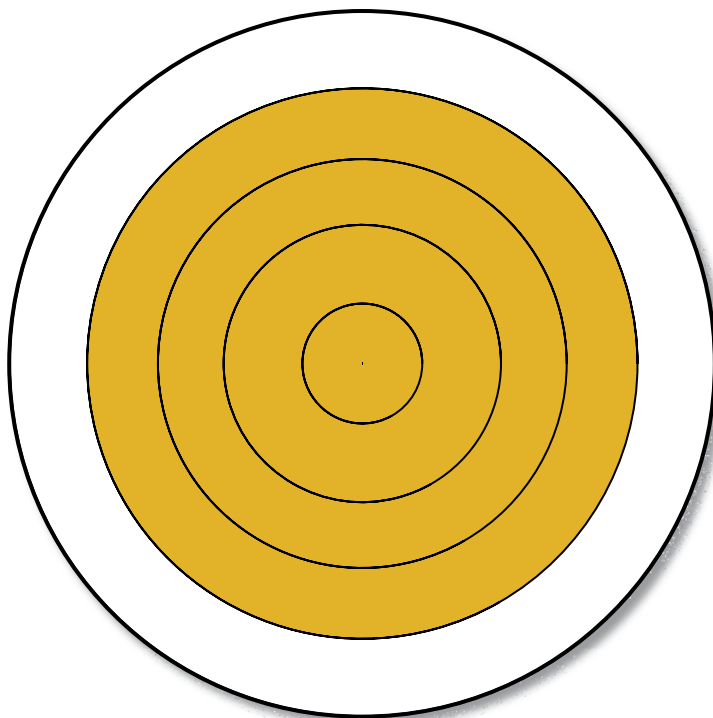
Børnegruppe: De fire-fem-årige
i hele børnehaven

Tidsperiode: Marts-april måned

Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmålet ud fra disse tegn:

- At børnene har et eller flere andre børn de kalder deres ven
- At børnene tager kontakt og viser interesse for andre børn på en positiv måde
- At børnene kommer over konflikter og uvenskab på en konstruktiv måde, eventuelt med hjælp fra de voksne
- At børnene udtrykker sig om hvad venskab er for dem.

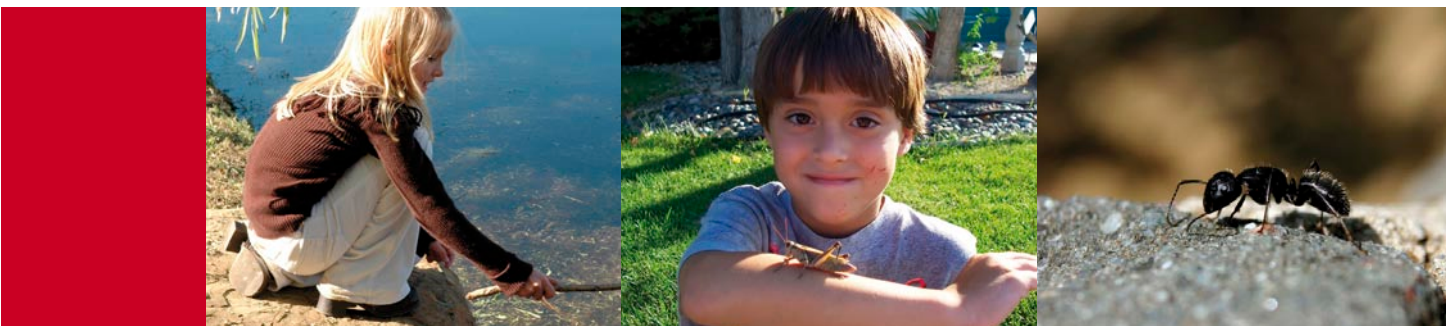
Læringsmål:

At børnene udvikler venskaber.

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
- Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
- Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
- Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.

Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.

Insekter og andre smådyr for de tre-seks-årige børn

I børnehaven "Solsikken" har de i en periode valgt at arbejde med naturen og naturfænomener som tema. En lille gruppe børns begejstring for at finde insekter og andre smådyr på legepladsen og i børnehavens kolonihave har givet inspiration til i et projekt at udfor-

ske disse dyr nærmere. De to pædagoger og medhjælperen på "Rød stue" beslutter derfor at de vil planlægge et forløb hvor der på forskellig måde arbejdes med insekter og andre smådyr.

Tema: Naturen og naturfænomener

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☒ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Rød stue,
tre-seks-årige børn

Tidsperiode: September måned

Læringsmål

Når vi arbejder med temaet, vil vi sætte fokus på:

- At børnene får viden om naturen (insekter og andre smådyr)
- At børnene udvikler en undersøgende tilgang til naturen.

Tegn på læring

Vi kan se at vi arbejder med vores læringsmål når børnene:

- Er nysgerrige efter at få viden om insekter og andre smådyr ved fx at stille spørgsmål og kigge i naturbøger
- Har en undersøgende tilgang til naturen ved fx at grave efter orme, studere dyr gennem forstørrelsesglas mv.
- Kan genkende forskellige insekter og andre smådyr
- Har forståelse for insekters og andre smådyrs funktion i naturen.

Metoder og aktiviteter

Hvad gør vi?

Sådan forholder vi os:

- Vi understøtter børnenes interesse for naturen ved at følge op på den nysgerrighed de viser for at vide mere.

Aktiviteter:

- Vi går på opdagelse sammen med børnene og viser hvordan forstørrelsesglas, insektbøtter og andet undersøgelsesmateriale kan bruges
- Vi laver 'kartoffelfælder' sammen med børnene til indfangning af smådyr
- Vi læser bøger om insekter og andre smådyr og bruger opslagsbøger for at finde navne, levevis m.m. omkring de dyr børnene finder
- Vi tager på tur til kanalen for at se om der er andre dyr end dem vi ser på legepladsen og i kolonihaven.

Hvem gør hvad?

- Rikke sørger for indkøb af undersøgelsesmaterialer
- Morten tager på biblioteket med en gruppe børn for at låne bøger om insekter og andre smådyr
- Karen køber kartofler til kartoffelfælder og står for denne aktivitet på to af de dage hvor vi er i kolonihaven
- På vores stuemøde laver vi en plan over hvornår vi sætter aktiviteter i gang for at undersøge naturen nærmere, samt planlægger turen til kanalen.

Tema: Naturen og naturfænomener		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☐ Krop og bevægelse ☒ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: Rød stue, tre-seks-årige børn	Tidsperiode: September måned	

Evalueringspørgsmål	Dokumentation – metode
Kan vi se at: • Børnene har en undersøgende tilgang til insekter og andre smådyr? • Børnene genkender forskellige insekter og smådyr? • Børnene viser forståelse for insekters og andre smådyrs funktion i naturen?	Vi vælger disse dokumentationsmetoder fordi: • Læringshistorier: Ved at skrive om hvordan der i aktiviteter arbejdes med insekter og andre smådyr kan læringshistorierne være med til at illustrere børnenes tilgang til arbejdet med insekter og andre smådyr samt børnenes viden om området. • Fotoplancher: Børnenes fortællinger og kommentarer knyttes med en tekst til situationen på billederne. De forskellige fotos er både med til at illustrere både de planlagte forløb med børnene og de situationer hvor vi observerer at børnene på egen hånd beskæftiger sig med insekter og andre smådyr. • Spørgeskemaer til forældrene: Svarene fra skemaerne kan give os viden om hvad barnet bringer med af viden fra projektet i forhold til hvad det vidste på forhånd. Spørgeskemaerne kan ligeledes være med til at illustrere børnenes entusiasme for projektet.

Dokumentation – indsamling
Hvem gør hvad? • Vi skriver alle tre på et tidspunkt i forløbet en læringshistorie. Det koordineres hvem der gør det hvornår. • Rikke laver spørgeskema til forældrene, deler det ud og samler det ind. • Alle har til opgave at tage fotos når de oplever en situation det er relevant at dokumentere i forhold til projektet. For hver igangsat aktivitet er der altid en bestemt der har ansvaret for at have kameraet klar samt at få taget nogle billeder.

Tema: Naturen og naturfænomener

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☒ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Rød stue,
tre-seks-årige børn

Tidsperiode: September måned

Vurdering og opfølgning

Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?

Læringshistorierne har vist:

- At børnene er meget optaget af at finde forskellige insekter/ smådyr og herefter studere dem nærmere ved hjælp af de forskellige undersøgelsesredskaber.
- At børnene er nysgerrige efter at få viden om andre aspekter af naturen der kun kort er blevet berørt igennem aktiviteterne.
- At børnene begejstret fortæller om hvad det er for insekter og smådyr de har fundet, og kan forklare deres funktion i naturen.

Fotos:

- Vi har dagligt oplevet eksempler hvor børnene viser deres viden om insekter og andre smådyr ved fx at fortælle om dyrenes funktion til andre børn.
- Vi har oplevet at børnene, såvel på legepladsen som i kolonihaven, selv går i gang med at løfte sten o.l. for at finde små dyr. Når vi går ture er de også meget opmærksomme på hvilke dyr vi ser, og samler især mange snegle(huse) op.
- Når børnene viser fotoplanchen frem til andre, kan vi høre at de formidler deres viden fra aktiviteten på billedet videre.
- Flere billeder illustrerer at børnene på eget initiativ tager fat i undersøgelsesredskaberne for at undersøge naturen nærmere.

Spørgeskemaer:

- Viser at børnene har lært navne og kendetegn på forskellige insekter og smådyr
- Viser at børnene er blevet mere optaget af små dyr i naturen efter vi er startet på projektet, og flere forældre fortæller om hvordan de har fået 'nye husdyr' derhjemme
- Forældrene oplever at børnene har fortalt begejstret om insekter og andre smådyr.

Hvad har vi lært af forløbet?

Da børnene viser tegn på at have fået den læring ud af projektet som vi ønskede, vurderer vi at der ikke er grund til at ændre noget i vores pædagogiske praksis. Vi vil dog tilstræbe at vi i højere grad kan komme ud af huset i fremtidige projekter da børnene har efterspurgt flere af disse aktiviteter.

Vi vil gerne overføre den måde vi har arbejdet med dette emne på, til andre projekter/temaer da det har virket godt med kombinationen af forskellige tilgange, fx at læse og at undersøge.

Hvad tager vi med os fremover?

For at bibeholde børnenes interesse og nysgerrighed for naturen vil vi gerne introducere dem for nye ting og gribe fat i noget af det børnene har vist interesse for at få yderligere viden omkring.

Vi er blevet inspireret til at igangsætte et projekt om træer da der undervejs i dette projekt har været flere spørgsmål fra børnene som fx "Hvorfor har træerne forskellige blade?" og "Hvorfor er der årringe i træstubbe?"

Tema: Naturen og naturfænomener

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☒ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Rød stue,
tre-seks-årige børn

Tidsperiode: September måned

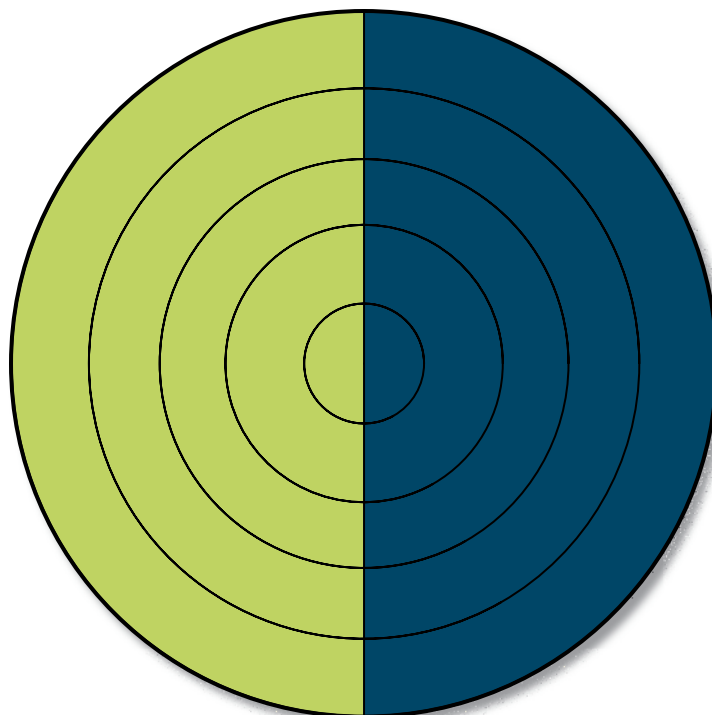
Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmål ud fra disse tegn:

- Børnene viser nysgerrighed i forhold til insekter og andre smådyr ved fx at spørge
- Børnene har en undersøgende tilgang til naturen ved fx at studere dyr gennem forstørrelsesglas
- Børnene kan genkende forskellige insekter og smådyr
- Børnene viser forståelse for insekters og andre smådyrs funktion i naturen.

Læringsmål:

At børnene får
viden om insekter
og andre smådyr.

Læringsmål:

At børnene udvikler
en undersøgende
tilgang til naturen.

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
- Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
- Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
- Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.

Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.

Legepladsen og de toårige

Den integrerede institution "Valhalla" ligger i et byområde med lejlighedsbyggeri. Børnene kommer fra nærområdet og fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem etnisk danske børn og børn med anden etnisk baggrund. Med institutionens beliggenhed er der langt til parker, skov og strand, og det er svært at tage på længere udflugter med små børn der skal skiftes og sove til middag. Til gengæld har "Valhalla" en meget stor legeplads som netop er blevet renoveret så der er masser af gode legemuligheder og udfordringer for alle børnene.

De voksne i "Valhalla" beslutter derfor at sætte fokus på deres nye legeplads som læringsmiljø. De starter med et miniprojekt hvor de sætter fokus på læreplanstemaerne krop og bevægelse og sprog for de toårige børn der går på stuerne "Rumpenisserne" og "Skovtrolde". Da de fortæller om miniprojektet på et personalemøde, får to pædagoger den idé at deres gruppe af kommende skolebørn kan være med til at bygge forhindringsbaner og deltage i nogle af aktiviteterne som hjælpere for de små.

Tema: Legepladsen

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☒ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: De toårige (Rumpe-
nisser og Skovtrolde)

Tidsperiode: Tirsdage, onsdage og tors-
dage i september måned

Læringsmål

Vi har fokus på følgende læringsmål:

Krop og bevægelse:

- At børnene udfolder sig fysisk på mange forskellige måder
- At børnene er parate til at udfordre sig selv
- At børnene bruger deres krop i samspil med musik.

Sprog:

- At børnene bruger og forstår ord knyttet til deres krop og bevægelser.

Tegn på læring

Vi kan se at vi arbejder i retning af vores læringsmål når børnene:

Krop og bevægelse:

- Bruger deres krop aktivt og varieret dagen igennem, fx cykler, klatrer, løber, triller, hopper og balancerer
- Er med på at prøve nye fysiske udfordringer, eventuelt støttet af de voksne – fx at springe ned, at klatre op og at kravle igennem på forhindringsbanerne
- Deltager i og mestrer de rytmiske sanglege vi ofte laver
- Kan efterligne bevægelser som en del af lege mv. fx i rytmikken eller i vores bevægelseslege.

Sprog:

- Begynder at kunne udtrykke sig med ord om det de gør med deres krop – fx "hopper", "bøjer" og "klapper".

Metoder og aktiviteter

Hvad gør vi?

Sådan forholder vi os:

- Vi giver børnene sjove idéer til fysisk udfoldelse og understøtter deres egne initiativer.
- Vi "skubber på" og støtter børnene i at udfordre sig selv fysisk.
- Vi sætter ord på de ting børnene gør, og opfordrer børnene til også selv at gøre det.

Aktiviteter:

- Vi bygger forhindringsbaner på legepladsen.
- Vi laver balancebaner hvor børnene kan blive opmærksomme på og udfordre deres balance på mange forskellige måder.
- Vi laver udendørs rytmik for fuld musik.
- Vi laver lege hvor vi kombinerer sprog og bevægelse (fokus på bevægelsesord som fx "hoppe", "løbe", "kravle", "trille", "klatre" mv. og retningsord som fx "baglæns", "sidelæns", "op over", "neden under" og tidsord som "hurtigt" og "langsomt").

Hvem gør hvad?

Alle voksne i forløbet forholder sig som beskrevet.

Jan og Gitte står for indkøb/indsamling til forhindringsbanerne og for at bygge banerne sammen med skolebørnene.

Sidse og Robert er ansvarlige for forhindrings- og balancebaner, herunder for at inddrage skolegruppen.

Annelise laver et hæfte med forskellige bevægelseslege (flere eksemplarer!). Alle voksne er ansvarlige for at sætte sig ind i legene og gennemføre dem når det passer ind.

Tema: Legepladsen		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☒ Sproglig udvikling ☒ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: De toårige (Rumpe- nisser og Skovtrolde)	Tidsperiode: Tirsdage, onsdage og tors- dage i september måned	

Evalueringssspørgsmål	Dokumentation – metode
Krop og bevægelse: • Bruger børnene deres krop aktivt og varieret dagen igennem, fx ved at cykle, klatre, løbe, trille, hoppe, balancere mv.? • Er børnene med på at prøve nye fysiske udfordringer, fx på forhindringsbanerne – eventuelt støttet af de voksne? • Deltager børnene i og mestrer de rytmiske sanglege vi ofte laver? • Kan børnene efterligne bevægelser som en del af lege mv. fx i rytmikken eller i vores bevægelseslege. Sprog: • Begynder børnene at kunne udtrykke sig med ord om det de gør med deres krop – fx "hopper", "bøjer" og "klapper"?	• Vi dokumenterer børnenes fysiske udfoldelse med fotoreportager af aktiviteter og leg på legepladsen. Alle børn fotograferes med fokus på: - Både det de allerede mestrer til fulde, og det de er på vej til at mestre - Både i deres egne lege og i aktiviteter igangsat af de voksne. Vi vil bruge fotoene til at danne os billeder af børnenes formåen og udvikling undervejs i forløbet. • Vi gennemfører to iagttagelser om ugen i forløbet (i alt otte gange en halv time). Vi vil her have fokus på: - Hvad der inspirerer og udfordrer børnene til at bevæge sig og udfordre sig selv rent fysisk. Vi vil bruge iagttagelserne til at blive klogere på hvilke aktiviteter og udfoldelsesmuligheder vi med fordel kan holde fast i fremover på vores legeplads. • Fokusbørn: Hver voksen har fokus på fire børn under hele forløbet og laver registreringer på deres sproglige udvikling undervejs. Vi vil bruge registreringerne til at se om der sker spring i børnenes sproglige udvikling når vi sætter specifikt fokus på et bestemt område af sproget.

Dokumentation – indsamling
Hvem gør hvad? • Sidse fordeler fokusbørn. • Gitte og Robert står for fotoreportagerne, også for at sætte fotoene op sammen med børnene (få børn ad gangen – alle prøver at være med). • Alle laver i alt to iagttagelser – det skal aftales med de voksne fra de andre stuer at de kan hjælpe os på legepladsen de to gange en halv time om ugen hvor vi laver iagttagelser.

Tema: Legepladsen

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☒ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: De toårige (Rumpe-
nisser og Skovtrolde)

Tidsperiode: Tirsdage, onsdage og tors-
dage i september måned

Vurdering og opfølgning

Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?

- En del af de børn der til dagligt er forsigtige i deres fysiske udfoldelse, tog nogle store skridt frem når der var voksne der opmuntrede og støttede ved deres side. For nogle få gjorde det ingen forskel.
- Vi kan tydeligt se at børn der tidligere holdt sig til helt bestemte og få fysiske aktiviteter på legepladsen, undervejs er begyndt at bruge legepladsen på mange flere forskellige måder.
- Der er en lille gruppe børn som vi har svært ved at engagere i rytmikken uden at vi kan se helt præcist hvorfor.
- Flere børn – og især en gruppe blandt vores tosprogede børn – har udviklet deres sprog rigtigt meget. De har fået styrket både ordforråd og udtale.

Hvad har vi lært af forløbet?

- Børnene havde stor glæde af forhindrings- og balancebanerne. De voksne og skolebørnene syntes det var rigtigt sjovt at bygge dem, og var optagede af om de små havde lyst til at bruge dem. Det så ud til at smitte af på de små. De blev brugt rigtigt meget – også af de større børn. Og de fik børnene til at bruge og udfordre sig selv på nye måder.
- Vi kan se at børnene generelt inspireres meget af at der er større børn med i aktiviteterne, men at det er vigtigt at de store ikke "overtager" og bliver for voldsomme, for så trækker mange af de små sig, særligt dem der har mest brug for at blive udfordret. Det er vigtigt at der er ret stor voksenstyring i forhold til de stores rolle, men så lærer de til gengæld også meget om hvordan de kan lære de mindre børn forskellige ting.
- Det var overraskende for os at særligt nogle af de tosprogede børn udviklede sig så meget rent sprogligt i forløbet. Vi tror det skyldes at vi talte meget med børnene om meget specifikke ting.
- Det skærpede vores opmærksomhed på de enkelte børn at vi brugte modellen med fokusbørn. Det betød at vi fik øje på ting som vi ikke har haft øje for før, og som vi kan bruge i vores videre arbejde.

Hvad tager vi med os fremover?

- Vi vil helt klart bruge forløbet igen til næste år til at sætte fokus på krop og bevægelse med de toårige.
- Vi vil også bruge idéen med at inddrage skolebørnene, men være mere opmærksomme på at tale med dem både inden og under forløbet om hvad deres roller og opgaver er. Det kan også ses som en anden og meget relevant måde at arbejde med skoleparathed på (at kunne forstå og indtage en bestemt rolle og løse bestemte opgaver).
- Vi vil prøve at lave rytmi i mindre grupper og mindre struktureret med de børn vi ikke er lykkedes med at engagere indtil nu i rytmikken.
- Vi vil bruge modellen med fokusbørn meget mere løbende og målrettet i det pædagogiske arbejde.
- Det har virket godt at arbejde med sprogudvikling knyttet til et bestemt afgrænset område, som her krop og bevægelse. Det vil vi gøre meget mere af i forhold til de børn der har en lidt sen sprogudvikling (både tosprogede og etnisk danske).

Tema: Legepladsen

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☒ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: De toårige (Rumpe-
nisser og Skovtrolde)

Tidsperiode: Tirsdage, onsdage og tors-
dage i september måned

Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmålene ud fra disse tegn: at børnene:

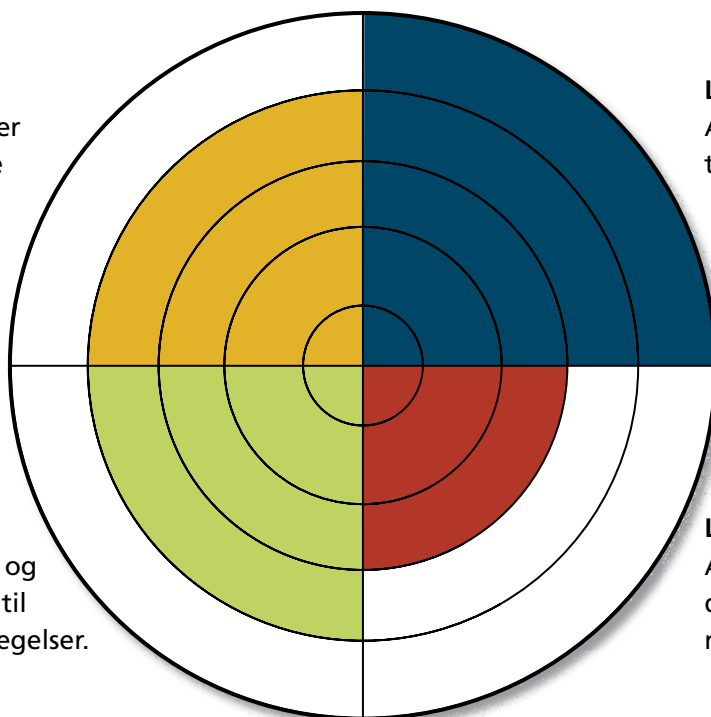
- Bruger deres krop aktivt og varieret dagen igennem, fx cykler, klatrer, hopper, løber, triller og balancerer
- Er med på at prøve nye fysiske udfordringer, eventuelt støttet af de voksne, fx på forhindringsbanerne
- Deltager i og mestrer de rytmiske sanglege vi ofte laver
- Kan efterligne bevægelser som en del af lege mv.
- Begynder at kunne udtrykke sig med ord om dét de gør med deres krop, fx "hoppe", "bøjer" og "klapper".

Læringsmål:

At børnene udfolder sig fysisk på mange forskellige måder.

Læringsmål:

At børnene er parate til at udfordre sig selv.

Læringsmål:

At børnene bruger og forstår ord knyttet til deres krop og bevægelser.

Læringsmål:

At børnene bruger deres krop i samspil med musik.

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
- Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
- Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
- Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.

Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.

Sproglig udvikling i dagplejen

Dagplejerne og dagplejepædagogen i distrikt øst har besluttet sig for at sætte fokus på hvordan de understøtter børnenes sproglige udvikling i hverdagsrutiner som spisning, udeleg, gåture og pusletid.

I legestuen én gang om ugen udveksler dagplejerne ofte erfaringer om hvordan praktiske problemer og konkrete udfordringer med børnene kan håndteres. Flere af dagplejerne har gennem de seneste måneder fået nye børn, og der er blevet brugt en del tid på indkøring. De er enige om at der nu er brug for et forløb med fælles fokus.

Et fælles fokus i gruppen af dagplejere på børnenes sproglige udvikling og dokumentation af den kan også vise forældrene at der arbejdes pædagogisk målrettet, og at der er tydelige pejlemærker for de aktiviteter der sættes i gang i dagplejen.

Forløbet med særligt fokus på børnenes sproglige udvikling skal vare i fire måneder. Bagefter vil dagplejere og dagplejepædagog evaluere om de kan iagttage de tegn de har formuleret.

De udvalgte læringsmål som de formulerer nogle tegn ud fra, er hentet fra den pædagogiske læreplan i distrikt øst hvor der er formuleret læringsmål for hvert af de seks læreplanstemaer.

Tema: Børnenes sproglige udvikling		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☒ Sproglig udvikling ☐ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: Alle dagplejebørn	Tidsperiode: Forløbet strækker sig over fire måneder.	

Læringsmål	Tegn på læring
Når vi arbejder med temaet, vil vi sætte fokus på at: • Børnene udvikler et nuanceret ordforråd • Børnene kommunikerer nonverbalt.	Vi kan se at vi arbejder med vores læringsmål når børnene: • Udvider deres ordforråd om hverdagsrutiner, fx det at spise, sove mv. • Taler og fortæller spontant om hvad de gør, og vi gør • Kropsligt udtrykker forståelse for hvad der sker i de daglige rutiner ved bl.a. at pege på eller hente det de ved de skal bruge, række hænderne frem når der skal vaskes hænder mv.

Metoder og aktiviteter	
Hvad gør vi? Sådan forholder vi os: • Vi understøtter børnenes sproglige udvikling ved at sætte ord på vores og børnenes handlinger og de ting vi omgiver os med. • Vi understøtter det talte ord ved at vise hvad vi siger med kroppen. • Vi fortæller forældrene om vores fokus på sprog og giver eksempler på og udveksler idéer til hvordan børnenes sproglige udvikling kan støttes. Vi spørger til forældrenes oplevelse af barnets sproglige udvikling. Aktiviteter: • Vi laver laminerede kort med billeder/tegninger af dagens rutiner (fx dække bord, spise, tage tøj på, tage tøj af, være udenfor, gå tur, skifte ble, sidde på potte) og taler med børnene om de forskellige aktiviteter/ rutiner under den faste morgensnak med børnene. • Vi laver rim, remser, musik og sang med brug af fagter hver dag, fx under vores faste morgensnak med børnene eller om eftermiddagen. • Vi læser bøger højt som handler om hverdagsrutinerne. • Børnene inviteres til at sætte ord og fagter på det de og vi gør. • Børnene prøver at puste sæbebobler for at træne og udvikle mundens motorik. • Særligt for de mindste børn laver vi "lydlege" (knurre, sprutter med munden osv.).	Hvem gør hvad? Dagplejepædagogen skriver en kort tekst til forældrene om vores fokus på sprog og hvordan de kan støtte børnenes sproglige udvikling. Vi inviterer til at forældrene fortæller om deres indtryk af barnets sprog. Én af dagplejerne sørger for at skaffe de billeder der skal lamineres, og en anden sørger for at laminere et sæt til alle. Hver dagplejer har ansvar for at sørge for at have fokus på sprog i hverdagsrutinerne: Ved den faste morgensnak med børnene og om eftermiddagen efter middagsluren tales der hver dag, fx ud fra de laminerede kort, om de forskellige aktiviteter og hverdagsrutiner. Der synges og spilles musik, fortælles og leges med rim og remser dagligt. Vi har dagligt fokus på at bruge de kropslige udtryk og fagter til at støtte børn og voksnes ord. Sæbebobler tages gerne frem hver dag, og alle børn øver sig.

Tema: Børnenes sproglige udvikling

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Alle dagplejebørn

Tidsperiode: Forløbet strækker sig over fire måneder.

Evaluerings spørgsmål

Kan vi se at:

- Børnene har udvidet deres ordforråd om hverdagsrutinerne?
- Børnene taler og fortæller spontant om hvad de og vi gør?
- Børnene udtrykker sig kropsligt om hvad der sker i de daglige rutiner?

Dokumentation – metode

Vi vælger disse dokumentationsmetoder:

- Lydoptagelser – fordi det kan fastholde hvad børnene siger, og hvordan de udtrykker sig. Lydoptagelserne kan endda bruges som en pædagogisk aktivitet, og optagelsen af børnenes snak kan ske på en legetøjsbåndoptager. Lydoptagelserne laver den enkelte dagplejer med deres egne dagplejebørn.
- Ark til at notere hvilke ord børnene bruger i hverdagsrutinerne – fordi det kan fastholde de ord børnene er fortrolige med, hvilke ord der ikke bliver brugt så ofte, og hvilke der slet ikke bliver brugt. Det bliver også muligt at tegne et billede af børnenes udvikling fra begyndelsen af forløbet til slut. På arket skal man også kunne notere hvordan børnene bruger kroppen til at udtrykke sig med.
- Forældrene opfordres til at skrive ned når børnene bruger nye ord eller begynder at bruge kroppen til at kommunikere med derhjemme. Vi opfordrer forældrene til at lave notater og tage dem med i dagplejen.

Dokumentation – indsamling

Hvem gør hvad?

Vi har drøftet hvordan indsamlingen af dokumentationen kan gøres mest håndgribelig. Vi har aftalt at indsamlingen af dokumentation gennem måneden kan være mere koncentreret på nogle tidspunkter og mindre på andre tidspunkter. Dokumentation af praksis kan være vanskelig at få passet ind i vores praksis hvor vi er alene med børnene bortset fra når vi er i legestue, eller når dagplejepædagogen er på besøg.

Vi har aftalt med hinanden at vi hver især har ansvar for – to dage om ugen (fx tirsdage og torsdage) – at have fokus på at indsamle dokumentation om børnenes sproglige udvikling. Den ene dag om ugen fokuseres på at lave lydoptagelser af børnenes sprog. Den anden dag, i legestuen, laver vi (en eller flere dagplejere eller dagplejepædagogen) notater om børnenes sprog. Dagplejepædagogen laver et standardnotatark til at notere børnenes ord og sætninger og deres brug af kropslige udtryk på.

Forældrene skriver ned hvilke nye ord og kropslige udtryk børnene bruger derhjemme (om hverdagsrutiner), og tager det med i dagplejen.

Tema: Børnenes sproglige udvikling

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Alle dagplejebørn

Tidsperiode: Forløbet strækker sig over fire måneder.

Vurdering og opfølgning

Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?

Når vi lytter til optagelserne fra forløbet, er det tydeligt at børnene er blevet meget bedre til at bruge sproget aktivt – de store børn har udvidet deres ordforråd og er blevet rigtig dygtige til at sætte ord på hvad de og vi gør når vi dækker bord, spiser, er udenfor, skal sove osv. De mindre børn er begyndt at bruge fagter fra børnesangene spontant når de gerne vil synge. Nogle af børnene er blevet bedre til at bruge deres krop til at give udtryk for hvad de vil – med os voksne og med de andre børn.

Notaterne viser at de allerfleste børn har udvidet deres ordforråd om hverdagsaktiviteterne i løbet af de fire måneder. Vi kan især se en udvikling hos dem der ikke havde et stort ordforråd inden vi satte forløbet i gang. Lydoptagelserne viser at børn der ellers ikke snakker så meget, er meget interesseret i at sige noget når det bliver optaget.

Forældrene fortæller at børnene derhjemme også bruger nye ord, fagter og kropssprog. Det opdager vi bl.a. ved at flere forældre beder om hjælp til at forstå de fagter og ord børnene bruger.

Hvad har vi lært af forløbet?

Vi har fået øje på at sproglig udvikling ikke kun handler om at lære børnene at tale. Det handler også om at bruge sin krop til at kommunikere med – både for voksne og for børnene. Det er særlig vigtigt over for de mindre børn. Vi har brug for at udforske pædagogiske metoder til at styrke børnenes kropslige udtryk, både hos de mindre og større børn.

Det er svært at finde den rigtige måde at dokumentere børnenes kropslige udtryk på, men fokus på at bruge det som en metode og at skrive ned hvad børnene gør, hjælper til at se det. Når vi sammenligner dette forløb med andre, kan vi se at vi tidligere ikke har været gode til at sætte ord på forløb i den grad vi kunne have gjort det.

Hvad tager vi med os fremover?

Det har fungeret godt at indsamlingen af dokumentationen var koncentreret til nogle enkelte dage om ugen. I de næste forløb vil vi arbejde med at indsamle dokumentation på samme måde.

Det fungerede godt at inddrage børnene i lydoptagelserne. De var meget interesseret, og der kom nogle skægge situationer ud af det. Fremover vil vi tænke over hvordan børnene kan inddrages på samme måde i at indsamle dokumentation.

Den fælles ramme for det forløb vi satte i gang, har givet et bedre udgangspunkt for vores diskussioner i legestuen, selv om vi også har diskuteret hvordan vi hver især forstår de forskellige spørgsmål.

Vi skal skrive ned hvilke aftaler vi laver, for at holde fast i hvem der gør hvad i et forløb. I hverdagen glemmer man hurtigt hvem der skal gøre hvad.

Vores fokus på de mindste børns sproglige udvikling minder os om at når vi arbejder med de andre læreplanstemaer, skal vi huske at have fokus på hvordan vi kan stimulere og inddrage de mindste børn.

Tema: Børnenes sproglige udvikling

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☒ Sproglig udvikling
- ☐ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☐ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Alle dagplejebørn

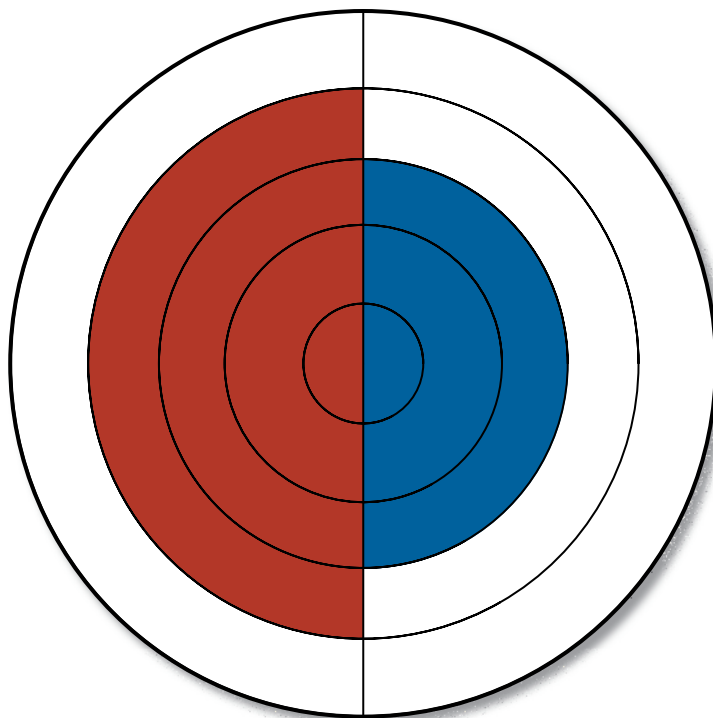
Tidsperiode: Forløbet strækker sig over fire måneder.

Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmål ud fra disse tegn:

- Børnene udvider deres ordforråd om hverdagsrutiner
- Børnene taler og fortæller spontant om hvad de gør og vi gør
- Børnene udtrykker kropsligt forståelse for hvad der sker i de daglige rutiner.

Læringsmål:
Børnene
kommunikere
nonverbalt.

Læringsmål:
Børnene
udvikler et
nuanceret
ordforråd.

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
- Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
- Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
- Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.

Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.

Kulturelle udtryksformer og værdier i en børnehave

“Stjerneskuddet” er en børnehave der har børn med forskellige kulturelle baggrunde. Personalet ønsker at inddrage disse forskellige kulturer og traditioner i børnehaven. Personalet håber at voksne og børn på den måde kommer til at kende mere til hinandens baggrund, og at det giver en åbenhed og tolerance over for forskelligheder. Samtidig ønsker personalet at sikre at børnene oplever et tilhørsforhold til hinanden, og vil derfor lægge vægt på det børnene har tilfælles på baggrund af de forskellige traditioner og kulturer.

Børnehaven består af tre børnehavegrupper. Personalet beslutter at det skal være et forløb

for hele huset, men at stuerne tilrettelægger det daglige arbejde både stuevis og på tværs af stuerne. De beslutter at forløbet kommer til at indeholde traditioner og kulturer i form af mad, musik, højtider og sanglege. Forløbet giver samtidig en mulighed for at inddrage forældrene for at få gode idéer.

Personalet vælger at sætte fokus på læreplanstemaet kulturelle udtryksformer og værdier. Forløbet regner de med skal vare i ca. tre uger hvor de vil arbejde løbende med temaet de fleste formiddage i løbet af perioden. Forløbet munder ud i en dag hvor børnene byder på mad og sanglege for hinanden og for forældre.

Tema: Kulturelle udtryksformer og værdier		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☒ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☒ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: Hele institutionen	Tidsperiode: Tre uger	

Læringsmål	Tegn på læring
Når vi arbejder med temaet, vil vi sætte fokus på: • At børnene får viden om forskellige kulturer og traditioner der er repræsenteret i vores børnehave • At børnene viser tolerance og forståelse for egne og andres traditioner • At børnene udfolder sig i forhold til musik og sang.	Vi kan se at vi arbejder med vores læringsmål når børnene: • Deltager i og genkender bestemte kulturelle aktiviteter i forhold til mad, sange, højtider m.m. • Genfortæller, leger, synger eller fortæller historier der knytter sig til forskellige traditioner og kulturer • Viser nysgerrighed over for forskellige måder at gøre ting på • Har lyst til at fortælle om "at sådan gør vi hos mig", og at det anerkendes af andre.

Metoder og aktiviteter	
Hvad gør vi? Sådan forholder vi os: • Vi er nysgerrige i forhold til forskellige måder at gøre tingene på. • Vi vil lægge vægt på at italesætte ligheder frem for forskelle mellem kulturer og traditioner – hvad har vi tilfælles? Aktiviteter: • Vi hører musik, synger sange og leger sanglege fra forskellige kulturer. • Vi lærer ord på forskellige sprog, fx at hilse på hinanden. • Vi laver mad fra forskellige lande og taler om hvilke lande vi spiser fra til daglig, og om hvordan man fx fejrer fødselsdag, holder fest osv. i forskellige kulturer. • Vi læser eventyr og historier fra forskellige lande. • Vi taler om forskelligheder og ligheder, fx at man kan være forskellige selv om man kommer fra det samme land, og ens selv om man er fra forskellige lande.	Hvem gør hvad? Alle i huset er ansvarlige for at arbejde på denne måde. Vi planlægger løbende vores aktiviteter, bl.a. på stuemøder. To personer er tovholdere på en fælles dag som afslutning på forløbet hvor børnene byder hinanden og forældre på mad, musik og sanglege.

Tema: Kulturelle udtryksformer og værdier		☐ Alsidig personlig udvikling ☐ Sociale kompetencer ☐ Sproglig udvikling ☒ Krop og bevægelse ☐ Naturen og naturfænomener ☒ Kulturelle udtryksformer og værdier
Børnegruppe: Hele institutionen	Tidsperiode: Tre uger	

Evaluerings spørgsmål	Dokumentation – metode
Kan vi se at børnene: • Deltager i og genkender traditioner i forhold til mad, sange m.m.? • Genfortæller, leger, synger eller fortæller historier der knytter sig til forskellige traditioner og kulturer? • Viser nysgerrighed over for forskellige måder at gøre ting på? • Har lyst til at fortælle om "at sådan gør vi hos mig", og at det anerkendes af andre?	Foto Vi lader børnene fotografere fra vores sanglege og madlavning og efterfølgende fortælle om billederne for at høre hvilke oplevelser de tager med sig. Vi tager også selv fotos fra de forskellige forløb. Børnecitater og børneinterview Vi skriver små historier og citater ned fra børnenes oplevelser, fortællinger m.m. Vi lader børnene komme med forklaringer til de fotos som vi tager. Vi vil både hænge fotos og børnenes forklaringer på væggene som dokumentation for vores forløb og bruge det i evalueringen.

Dokumentation – indsamling
Hvem gør hvad? Foto: Der er en der er ansvarlig for at børnene får mulighed for at tage billeder af det de har lyst til. Børnecitater: Alle er ansvarlige for at samle citater sammen løbende, men der er to personer der er ansvarlige for at samle sammen på citater. En person står for at forklaringer til fotos bliver skrevet ned i form af små interview.

Tema: Kulturelle udtryksformer og værdier

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☒ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☒ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Hele institutionen

Tidsperiode: Tre uger

Vurdering og opfølgning

Hvad viser dokumentationen om vores evalueringsspørgsmål?

- **Børnene deltager i og genkender bestemte kulturelle aktiviteter i forhold til mad, sange m.m.**
Gennem børnenes kommentarer til fotos og forskellige citater kan vi se at børnene har fået en stor viden om kulturelle aktiviteter. De kunne særligt godt lide at lege nye og anderledes sanglege. De gik også op i at hilse på forskellige sprog. Børnene deltog i madlavning og syntes det var sjovt at forklare andre børn om maden. Vi kunne se at nogle børn fik en anderledes rolle ved at være dem der viste andre børn og voksne hvordan man hilste, legede sanglege osv.
- **Børnene genfortæller, leger, synger eller fortæller historier der knytter sig til forskellige traditioner og kulturer**
Nogle børn gentager de sange eller lege, som vi har lavet fælles. Børnene kigger også selv i billeder fra de eventyr vi har læst højt. Når vi fik skabt rum til fordybelse efter en aktivitet og lod fx musik, bøger, redskaber fra madlavning m.m. være til rådighed, så blev det brugt i lege efterfølgende.
- **Børnene viser nysgerrighed over for forskellige måder at gøre ting på**
I dagligdagen kan vi se at børnene er opmærksomme på at vi voksne også gør tingene forskelligt. Børnene var særligt interesseret i når vi som voksne fortalte om hvordan vi fejrer fødselsdage hjemme hos os selv, og hvilke traditioner vi har. Vi kunne se at vi ved at inddrage os selv fik skabt rum for at børnene kunne fortælle om de måder de gjorde tingene på.
- **Børnene har lyst til at fortælle om "at sådan gør vi hos mig", og at det anerkendes af andre**
Det kom ikke så meget til udtryk i vores dokumentation, men vi vurderer at børnene gerne fortalte om forskellige måder at gøre tingene på og generelt var nysgerrige.

Foruden de tegn på læring vi havde fokuseret på, kan vi se at børnene har fået skabt nogle nye legerelationer på tværs af stuerne. Vi har derfor også arbejdet med børnenes sociale kompetencer.

Hvad har vi lært af forløbet?

Vi ved ikke om det at vi lagde vægt på ligheder frem for forskelle, havde en betydning. Men vi kunne mærke at det gjorde noget ved vores fokus. Vi blev eksempelvis mere opmærksomme på at arbejde med fællesskabet i børnegruppen.

Vi synes det er vigtigt at vi får skabt rum for at lege og aktiviteter kan fortsætte ud over den tid vi bruger fælles.

Hvad tager vi med os fremover?

Vi vil fortsætte med at arbejde med tolerance, noget vi også kan bruge når vi arbejder med venskaber og sociale kompetencer.

Det gav også fællesskab at hele huset havde fokus på det samme tema. Det kunne vi godt tænke os at gøre igen, bare med et andet tema.

Vi blev inspireret af at børnene var optaget af selv at tage fotos. Vi vil derfor gerne fortsætte med at arbejde med fokus på foto og andre medier som kulturel udtryksform.

Tema: Kulturelle udtryksformer og værdier

- ☐ Alsidig personlig udvikling
- ☐ Sociale kompetencer
- ☐ Sproglig udvikling
- ☒ Krop og bevægelse
- ☐ Naturen og naturfænomener
- ☒ Kulturelle udtryksformer og værdier

Børnegruppe: Hele institutionen

Tidsperiode: Tre uger

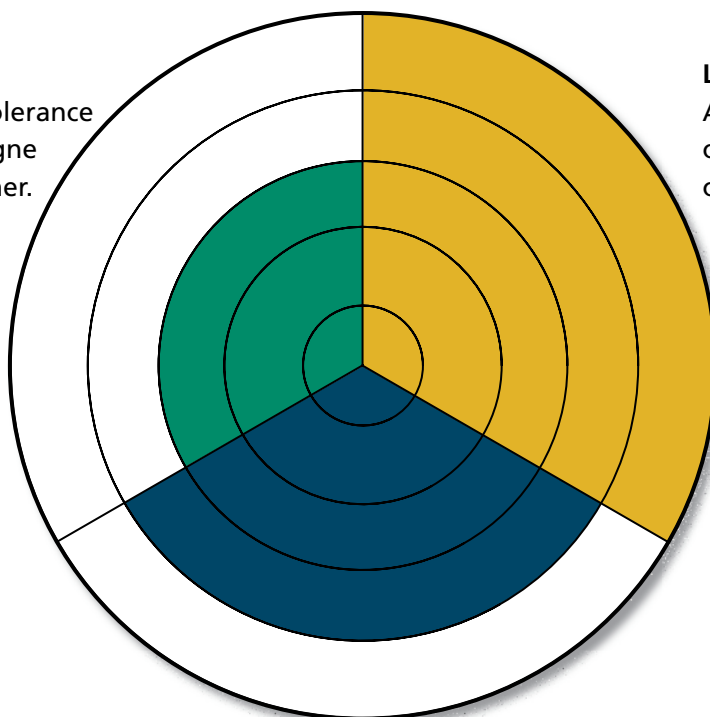
Læringshjul – visuel vurdering

Vi har vurderet læringsmål ud fra disse tegn:

- Børnene deltager i og genkender bestemte kulturelle aktiviteter i forhold til mad, sange, højtider m.m.
- Børnene genfortæller, leger, synger eller fortæller historier der knytter sig til forskellige traditioner og kulturer
- Børnene viser nysgerrighed over for forskellige måder at gøre ting på
- Børnene har lyst til at fortælle "at sådan gør vi hos mig", og det anerkendes af andre.

Læringsmål:

At børnene viser tolerance og forståelse for egne og andres traditioner.

Læringsmål:

At børnene får viden om forskellige kulturer og traditioner.

Læringsmål:

At børnene udfolder sig i forhold til musik og sang.

Læringshjulet:

- Viser i hvilken grad læring kommer til udtryk
- Bygger på dokumentation og en faglig vurdering
- Er inddelt i ringe der viser fra mindre grad (inderst) til høj grad (yderst)
- Udfyldes ved at indtegne læringsmål som lige store "lagkagestykker" og markere ud fra ringene i hvilken grad læring kommer til udtryk.

Succeskriteriet er ikke nødvendigvis at få indtegnet en høj grad af læring for alle læringsmål, men at skabe viden om børns læring og videreudvikling af egen praksis.